

підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Список використаних джерел

1. Держава має забезпечити право кожної дитини виховуватися в сім'ї – Микола Кулеба. ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВОЛОДИМИР ЗЕЛЕНСЬКИЙ : Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/derzhava-maye-zabezpechiti-pravo-kozhnoyi-ditini-vihovuvatis-57565> (дата звернення: 30.04.2021).
2. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 465 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо наставництва. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1504-19>. (дата звернення: 27.10.2020).

Єлизавета Попова

студентка

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ДО ПИТАННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ПІДЛІТКАМИ

Автор піднімає питання щодо методичного забезпечення соціальної роботи з обдарованими підлітками. Висвітлює технології соціальної роботи, які допомагають виявити проблеми різного рівня у обдарованих підлітків. Зазначає форми і методи які застосовують у взаємодії з обдарованими підлітками.

Ключові слова: обдаровані підлітки, соціальний педагог, технології соціальної роботи.

Одним з основних завдань сучасної системи освіти є виявлення та підтримка обдарованих дітей, розвиток їх інтелектуальних, творчих здібностей, здатності до самореалізації в майбутньому. Важливим напрямом діяльності соціального педагога є робота з обдарованими підлітками, яка потребує якісного методичного забезпечення. Робота з обдарованими підлітками характеризується педагогічними та психологічними складностями, обумовленими різноманіттям типів

обдарованості, віковими особливостями, великою кількістю суперечливих теоретичних підходів і методів.

Дослідженням проблеми обдарованості підлітків займалися Н. Лейтес, А. Савенков, Н. Шумакова, Д. Ельконін та інші. На думку дослідників у обдарованих підлітків формуються якості серед яких: егоцентризм, перфекціонізм, прагнення до самоактуалізації та пізнання власного «Я». Їм властиве загострене почуття справедливості і прагнення постійно реалізовувати свої здібності. У таких учнів часто з'являються труднощі у спілкуванні з однолітками, батьками та вчителями; їх фізичний розвиток не завжди відповідає інтелектуальному. Зазвичай, проблемна поведінка обдарованих підлітків виникає через розбіжності у поглядах з однолітками, ближнім колом спілкування, соціумом. Через це, у них спостерігається емоційне напруження. Підліткова криза загострює цю проблему. Такі діти часто приховують свої емоції, замикаються у собі, проявляють агресію.

Зазначене актуалізує розгляд можливостей використання ресурсів соціальної роботи для вирішення проблем обдарованих підлітків. До таких ресурсів відносять технології, форми і методи роботи, які застосовують у взаємодії з обдарованими підлітками. Висвітливо технології соціальної роботи, які допомагають виявити проблеми різного рівня у обдарованих підлітків.

На думку Е. Ледяєва соціальному педагогу необхідно провести ряд тестів, поговорити з підлітком, його оточенням і батьками, тобто провести діагностику. Виявлення та розвиток обдарованості, підтримка даної групи входить в компетенції фахівця з соціальної роботи, який працює в школі або з сім'єю. Серед методів соціальної діагностики, що застосовуються з цією категорією, автор виділяє: спостереження, бесіду, соціометрію, тестування, біографічний метод [3].

Технологія діагностики може проводитися як на ранніх етапах виявлення обдарованості, так і при роботі з обдарованими підлітками. У різних випадках застосовуються різні методики, при виявленні обдарованості найчастіше використовують психологічне тестування, або проводять тести, які перевіряють інтелектуальну складову учнів.

Л. Туріщева виділяє технологію соціальної адаптації, в якій фіксується факт, що обдарована дитина змушена пристосовуватися до існуючої системи освіти, соціальних норм і стандартів. Соціальний

педагог допомагає успішній адаптації за допомогою соціальної терапії: музикотерапія, ритмотерапія, ігротерапія, арт-терапія. Вибір даних технологій і їх застосування залежить від віку дитини і виду її обдарованості [4].

Технологія соціальної адаптації має широкий спектр дій і форм роботи з боку фахівця соціальної сфери оскільки є визначальною за цільовим призначенням. У обдарованої особистості може бути комплекс проблем, пов'язаних з оцінюванням себе, або з комунікативними навичками, тому завданням даної технології є включення обдарованого підлітка в шкільне середовище, де буде відновлено успішна взаємодія з однолітками, вчителями. Даний вид технології може відрізнитися в залежності від деяких складових, наприклад, від віку дитини, її інтересів, проблем.

Однією з ключових технологій соціальної роботи є соціальний захист. Він зосереджує увагу на полегшенні негативних наслідків, які впливають на дитину, створенні умов для задоволення всіх необхідних потреб та інтересів обдарованих осіб, сприяє успішній адаптації в соціумі, розвитку лідерських якостей. Завдяки цій технології виховується творча, високоінтелектуальна особистість, духовно багата, незалежна людина [1, с. 172].

Значущою технологією соціальної роботи з обдарованими підлітками є технології консультування та посередництва. Соціальний педагог повинен проконсультувати батьків про проблеми і можливі труднощі, які можуть виникнути у обдарованих підлітків. В обов'язки фахівця з соціальної роботи входить інформування батьків про спеціалізовані установи, програми їх підтримки, а також налагодження співпраці з іншими фахівцями та вчителями.

Таким чином, фахівець із соціальної роботи використовує технологію соціального посередництва, відстоюючи інтереси, потреби обдарованого підлітка перед вчителями та батьків. Налагоджує відносини з громадськими організаціями та установами культури, спорту, освіти [4]. Консультування обдарованого підлітка передбачає також і інформування його батьків про всілякі шляхи розвитку обдарованості підлітка, про те, як і де він зможе реалізувати себе. Консультування може припускати і соціально-педагогічний супровід обдарованого підлітка, допомогу в удосконаленні комунікативних навичок, безконфліктного спілкування.

Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей є комплексною технологією підтримки, розв'язання проблем особистого розвитку, навчання, виховання, соціалізації, самовизначення. Для успішної самореалізації обдарованої дитини необхідно створити спеціальні умови, які допоможуть розвивати талант та здібності. У роботі соціальний педагог повинен використовувати не тільки методи діагностики, консультування, проектування, тощо, але й вміти аналізувати різні ситуації та планувати діяльність. Також важливо співпрацювати з вчителями, батьками та іншими учасниками навчально-виховного процесу [2, с. 115].

В рамках соціальної роботи також виділяють координаційні, інформаційні та розвиваючі технології. Координаційні технології спрямовані на організацію експериментальних майданчиків по роботі з обдарованими підлітками, проведення масових заходів, олімпіад, науково-практичних конференцій та вдосконалення нормативно-правової бази. Інформаційний напрям забезпечує формування баз даних про обдарованих, створює банки методичної допомоги та передбачає підтримку, інформування батьків і педагогів з питань, пов'язаних з виявленням, розвитком і підтримкою талановитих підлітків.

Розвиваючі технології орієнтовані на створення навчального середовища: розвиток шкіл для обдарованих, підтримка освітніх установ, підтримка наукових товариств учнів (дана діяльність пов'язана не просто з задоволенням потреб учнів у додатковій освіті, а з можливістю комплексно охопити кожного учня відповідно до його талантів і бажань, щоб адекватно відстежувати і коригувати особистісне зростання учнів, спрямованість інтересів і майбутній професійний вибір) забезпечується залучення вищих навчальних закладів в систематичну роботу з обдарованими підлітками (заходи щодо професійної орієнтації учнів) [4].

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що виявлення і підтримка обдарованих дітей є одним із головних завдань системи освіти. Соціальні педагоги використовують комплекс технологій, форм і методів для вирішення проблем обдарованих підлітків. Основними визначаємо: технологія діагностики (фахівець діагностує проблеми, що виникають у підлітка, його батьків та педагогів), технологія соціальної адаптації (спеціаліст допомагає успішно адаптуватися за

допомогою соціальної терапії), технологія консультивання та посередництва (передбачає консультацію обдарованого підлітка та його батьків), координаційні, інформаційні та розвиваючі технології (проведення масових заходів, олімпіад, науково-практичних конференцій; інформування батьків і педагогів щодо підтримки талановитих підлітків та ін.). Перспективним для подальших наукових розвідок вважаємо дослідження методів діагностики обдарованих підлітків.

Список використаних джерел

1. Кочубей Т. Д. Особливості соціально-педагогічної роботи з обдарованою особистістю *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 171-175.
2. Протас О. Л. Соціально-педагогічний супровід розвитку креативно обдарованих дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2019. Вип. 33. С. 108-122.
3. Симановский А. Э. Социальные механизмы формирования интеллектуальной творческой способности учащихся. *Психол. наука и образование*. 2002. № 3. С. 76-82.
4. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Харків, 2008. 122 с.

Вікторія Пухальська

студентка 2 курсу (на б.м.с.)

спеціальність «Соціальна робота»

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль

Науковий керівник: Ольга Главацька

ПОНЯТТЯ «ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ»

ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми віктимної поведінки у підлітковому віці. Визначено сутність поняття «віктимна поведінка». Висвітлено основні види насильства. Вказано основні технології роботи в контексті подолання сімейного насильства над дітьми.